

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันเกษตรกรรมของไทยมีชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่ง แต่เกษตรกรยังคงเป็นหนี้สินมากมาย สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะต้นทุนการผลิตที่สูง แต่ผลิตไม่คุ้มค่าที่ควร และอาชีพเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพหลักของประเทศไทย แต่เกษตรกรต้องลำบากดูแลพืชผลแต่กลับได้ผลตอบแทนน้อยบางครั้งเกือบจะขาดทุนด้วยซ้ำ แม้รัฐมีการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรหลายอย่างแต่การประกันราคาดังนั้นก็ไม่ได้ช่วยให้เกษตรกรมีกำไรมากขึ้น ผลตามมามีเกษตรกรต้องอยู่อย่างลำบาก ยากแค้น โดยเฉพาะเรื่องของหนี้สิน วิถีชีวิตที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ตัวมากกว่าส่วนรวม คำนึงเพียงเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด (กรมวิชาการเกษตร. 2555 : 1)

โดยพืชเศรษฐกิจตัวหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรคือ มะนาว มะนาวเป็นไม้ผลยืนต้นขนาดเล็กตระกูลส้ม มีฤทธิ์เป็นกรด มีสรรพคุณทางยา รักษาอาการแก้เจ็บคอ แก้ไอ และใช้ทำเป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางได้อีกด้วย มะนาวเป็นพืชที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากชนิดหนึ่ง เนื่องจากเป็นพืชที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมากชนิดหนึ่งเนื่องจากเป็นที่ตลาดมีความต้องการสูงตลอดปี โดยปริมาณการใช้มะนาวคนไทยใช้มะนาวทั่วประเทศประมาณวันละ 1 ล้านผล ทำให้ความต้องการมะนาวเพิ่มเพิ่มตามลำดับ อันเนื่องมาจากปริมาณเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของอุตสาหกรรม มะนาวจึงเข้ามามีบทบาททางการค้ามากขึ้น ผู้ปลูกมะนาวสามารถจำหน่ายได้ราคาดี โดยเฉพาะในฤดูแล้งประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนของทุกปี มะนาวมีผลผลิตออกสู่ตลาดน้อย ราคาเมื่อถึงผู้บริโภคจะตกถึงผลละ 2-3 บาท ซึ่งนับเป็นราคาที่แพงมาก เนื่องจากมะนาวเป็นเครื่องปรุงรสอาหารประเภทหนึ่ง วิเศษ อัครวิยากุล (2542 : 7)

เนื่องจากเขตพื้นที่ตำบลท่าสองคอนเป็นตำบลซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 117.45 ตารางกิโลเมตร จำแนกเป็นพื้นที่การเกษตรเป็นรายหมู่บ้านทั้งหมด รวม 35,233 ไร่ จำนวนประชากรทั้งหมด 11,312 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และทำไร่ทำสวนเป็นอาชีพรอง

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าสองคอน เป็นตำบลที่มีจำนวนพื้นที่มากตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองมหาสารคาม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีลำน้ำชีซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านทำให้พื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก พื้นที่โดยทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 130 – 230 เมตร มีลำน้ำสำคัญหลายสายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำชี ห้วยถ้ำเต่า ห้วยหมาตาย และห้วยปอปิด สภาพและลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีค่าความเป็นกรดสูง (สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสองคอน. 2557 : 7-10) ทั้งนี้เกษตรกรผู้ปลูกมะนาวในพื้นที่ตำบลท่าสองคอนขาดความรู้เรื่องการปลูกมะนาว ทำให้เกษตรกรได้ผลผลิตที่มีขนาดเล็ก น้ำในผลมะนาวน้อย ลำต้นเติบโตไม่เต็มที่ ทำให้ผู้วิจัยสนใจเรื่องการปลูกมะนาวในเขตพื้นที่ตำบลท่าสองคอน

แนวทางการแก้ไขการปลูกมะนาว โดยทักษะปฏิบัติ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะ เกิดกระบวนการคิด โดยเริ่มจากการศึกษา ลงมือปฏิบัติ และเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญให้กับตนเอง โดยนำมาฝึกทักษะในการปลูกมะนาว ที่เป็นขั้นตอนที่จะฝึกปฏิบัติได้รวดเร็วและแม่นยำ สุพิน บุญชูวงศ์ (2544 : 32) กล่าวถึงทักษะความสามารถในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วถูกต้องแบบมีประสิทธิภาพเน้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นคือ ขั้นความรู้ ขั้นลงมือปฏิบัติ และขั้นเพิ่มพูนความชำนาญ และ Deccecco (1974 : 272-279) ได้เสนอขั้นตอนการสอนทักษะไว้ 5 ขั้นตอนคือ ขั้นวิเคราะห์ทักษะที่สอน ขั้นประเมินความสามารถเบื้องต้น ขั้นตอนการฝึกฝนให้เป็นไปตามลำดับจากง่ายไปยาก ขั้นตอนสาธิตและอธิบายแนะนำ และขั้นตอนจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการทักษะปฏิบัติและบูรณาการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยต้องการศึกษากระบวนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติของกลุ่มเกษตรกร ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกร สร้างองค์ความรู้ในเรื่องการปลูกมะนาวให้กับเกษตรกร และถอดองค์ความรู้ของเกษตรกรในการปลูกมะนาวในพื้นที่ตำบลท่าสองคอน

คำถามวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการเรื่องการปลูกมะนาว ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร
2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปลูกมะนาว มีประสิทธิภาพระดับใด

3. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาวของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

4. ความพึงพอใจของกลุ่มเกษตรกร ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5. ชุดองค์ความรู้เรื่องการปลูกมะนาว ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการเรื่องการปลูกมะนาวของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเกษตรกร ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5. เพื่อถอดชุดองค์ความรู้เรื่องการปลูกมะนาว ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรมีสภาพปัญหาและความต้องการเรื่องการปลูกมะนาว

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม

3. เกษตรกรถอดชุดองค์ความรู้เรื่องการปลูกมะนาว

ขอบเขตการวิจัย

1. วิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้
  - 1.1 ขั้นที่ 1 ชั้นความรู้
  - 1.2 ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการฝึกฝนให้เป็นไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปยาก
  - 1.3 ขั้นที่ 3 สาธิตและอธิบายแนะนำ
  - 1.4 ขั้นที่ 4 จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง
2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรผู้ปลูกมะนาวตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปลูกมะนาว จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
  - 3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ
  - 3.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว และความพึงพอใจ
4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ เรื่องการปลูกมะนาว มีชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ชุดกิจกรรม คือ

  - 4.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การปลูกมะนาว (ก่อนเรียนและหลังเรียน)
  - 4.2 ความรู้เรื่องการปลูกมะนาว
  - 4.3 การฝึกปฏิบัติการการปลูกมะนาวแบบกลุ่ม
  - 4.4 การฝึกปฏิบัติการการปลูกมะนาวด้วยตนเอง
  - 4.5 การเก็บผลผลิตและการจำหน่ายมะนาว
  - 4.6 ประโยชน์ของมะนาว
5. สถานที่ที่ใช้ในการทำวิจัย

บ้านโนนตาล ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
6. ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 1 ภาคเรียน ปีการศึกษา 2557 ณ ไร่พารวย บ้านโนนตาล ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปลูกมะนาว ให้กับกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว ซึ่งเป็นการเตรียมการล่วงหน้าอย่างมีระบบแบบแผนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีเอกสารประกอบการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว จำนวน 6 ชุด คือ

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง การปลูกมะนาว (ก่อนเรียนและหลังเรียน)
2. ความรู้เรื่องการปลูกมะนาว
3. การฝึกปฏิบัติการการปลูกมะนาวแบบกลุ่ม
4. การฝึกปฏิบัติการการปลูกมะนาวด้วยตนเอง
5. การเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายมะนาว
6. ประโยชน์ของมะนาว

การปลูกมะนาว หมายถึง ความรู้เรื่องการปลูกมะนาว ไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง วิธีการปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ ของกลุ่มเกษตรกร ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมโครงการ

ประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้ 80/80 หมายถึง คะแนนซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ เรื่องการปลูกมะนาวคือ

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนกิจกรรมระหว่างเรียนความรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมและแบบทดสอบย่อยท้ายชุดกิจกรรมการเรียนรู้

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนทดสอบหลังเรียน จากผลการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกรตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการปฏิบัติ ของกลุ่มเกษตรกร ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้เครื่องมือวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

องค์ความรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ เทคนิควิธีการปลูกมะนาวของกลุ่มเกษตรกร ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกษตรกรรู้จักสภาพปัญหาและความต้องการเรื่องการปลูกมะนาว
2. เกษตรกรได้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกมะนาว
3. เกษตรกรเกิดทักษะกระบวนการในการปลูกมะนาว
4. เกษตรกรได้องค์ความรู้เรื่องการปลูกมะนาวของชุมชนของตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY